

Liečivé šampóny

Šampóny pripravované magistraliter sú dlhé roky cennou súčasťou terapie zápalových ochorení kože, akými sú psoriáza (lupienka), atopia, seborea a iné. Napriek dostupnosti HVL si tieto prípravky u dermatológov držia tradičné miesto. V augustovej rubrike rozoberieme hlavné obsahové zložky a technológie prípravy liečivých šampónov.

► **Ichtamol** má protisvrbivé, protizápalové, keratoplastické, antiseboroické a mierne antiseptické účinky. Výhodou je dobrá účinnosť proti zápalu a nízky senzibilizačný potenciál, nevýhodou je charakteristický nepríjemný zápach a schopnosť farbiť kožu a povrchy na hnedo. Používa sa v terapii subakútnych foriem atopie, seboroickej a periorálnej dermatitídy, akútnych výsevov psoriázy atď. Ichtamol poskytuje v súčasnosti dobrú náhradu za kamenouhoľný decht (Pix lithantracis) alebo tinktúru kamenouhoľného dechtu (Tinctura carbonis detergens). Tieto na rozdiel od ichtamolu kvôli obsahu polycyklických aromatických uhľovodíkov spôsobujú nežiaduce účinky (hepatotoxicita, nefrototoxicita, lokálna karcinogenita pri dlhodobej expozícii vyšším koncentráciám). Preto sa ich používanie v súčasnosti už neodporúča. Ichtamol je dobre miešateľný s horúcou vodou, prídavok tenzidu nie je potrebný, ako to uvádzajú niektoré receptúry. Vhodné pre stabilitu ichtamolu je upraviť pH prostredia na 4 – 8.

► **Síra** pôsobí v šampónoch keratolyticky, antiseboroicky a mierne antisepticky. Používa sa v koncentráciách 5 – 10 %. Keratolytický účinok sa vysvetľuje vznikom sulfánu a polysulfidov, ktoré rozpúšťajú epidermis. Síru je potrebné rozdrobiť na jemný prášok, keďže je vo vode prakticky nerozpustná, a teda v šampónoch býva suspendovaná. V prípade, že šampón nebude obsahovať lieh, je potrebné síru predmiešať s tenzidom, napr. polysorbátom 80, aby sme zvýšili jej zmäčavosť vo vodnom prostredí.

► **Kyselina salicylová** obohacuje šampóny o antiflogistický, antipruriginózný, antihydrotický, antiseboroický a antiseptický účinok. V koncentracii do 2 % pôsobí keratoplasticky a antiseboroicky a od 3 % zmäčkuje krusty a odstraňuje šupiny pri terapii seboroickej dermatitídy, psoriázy alebo iných hyperkeratóz. Vo vode je ťažko rozpustná, ako kosolvens sa používa lieh.

► Najčastejším vehikulom magistraliter šampónov je **lieh s draselným mydlom** (Spiritus saponis kalini). Pôsobí ako detergent – spôsobuje penenie, odmasťuje vlasy a pokožku a navyše podporuje olupovanie epidermis. Dosahuje pH 10,0 – 10,8 – za bežných okolností alkalita dráždiaca kožu. Preto je potrebné pridať vhodné množstvo kyseliny na posun do neutrálneho pH, prípadne po umytí šampónom ešte premyť vlasatú časť pokožky roztokom kyseliny citrónovej (1 lyžička / liter vody) a následne čistou vlažnou vodou.

autor: **Daniel Krchňák, DiS.**

Katedra galenickej farmácie, Farmaceutická fakulta UK v Bratislave

Šampón s ichtamolom
(zdroj: internet)

Literatúra:

1. Fadrhoncová A. Farmakoterapie kožných nemocí. 1999. Praha: Grada.
2. Ditrichová, D. Návrat k dechtovým externím. In Dermatologie pro praxi 2014; 8(4).
3. Sklenař, Z. Magistraliter receptura v dermatologii. 2023. Praha: Galén.
4. Vallo, M. Aktuální přístupy k seboroické dermatitidě. In Dermatologie pro praxi 2020; 14(4).

Šampón s ichtamolom

Rp.

» Ichthammoli	6,0
» Acidi citrici sol. 10 %	14,0
» Rosmarini aetherolei	1,0
» Aquae purificatae	12,0
» Spiritus saponis kalini	ad 200,0
» M.f. solutio	

Technologický postup:

► Ichtamol sa rozotrie s horúcou čistenou vodou (asi 50 °C). Do vytárovej liekovky z tmavého skla (300 ml) sa navážia 3/4 predpísaného množstva liehu s draselným mydlom a zmieša sa s roztokom kyseliny citrónovej. Pridá sa rozmarínová silica a premieša sa. Nakoniec sa pridá vychladnutý roztok ichtamolu, dováža sa lieh s draselným mydlom a po uzavretí sa pretrepe. Kyselina sa nesmie miešať s ichtamolom vopred, keďže by došlo k vyzrážaniu sulfónových kyselín ichtamolu.

Uchovávanie:

► Prípravok je použiteľný pri izbovej teplote (15 – 25 °C) po dobu 1 mesiaca.

► Označuje sa doplnujúcou signatúrou „PRED POUŽITÍM PRETREPÁŤ!“

Dispenzácia:

► Šampón sa jemne vmasíruje a nechá sa pôsobiť 1 – 2 minúty. Potom sa dôkladne opláchne vlažnou vodou. Optimálne sa aplikuje denne počas týždňa a následne 2 – 3x týždenne počas štyroch až šiestich týždňov. Po tejto dobe sa preventívne používa 1x týždenne.

Šampón so sírou

Rp.

» Acidi salicylici	6,0
» Sulfuris praecipitati	10,0
» Spiritus saponis kalini	ad 200,0
» M.f. solutio	

Technologický postup:

► Kyselina salicylová spolu so sírou sa rozotrujú na jemný prach. Postupne sa za stáleho rozotierania pridáva asi 1/5 predpísaného množstva liehu s draselným mydlom. Suspenzné jadro sa kvantitatívne preniesie do vytárovej liekovky z tmavého skla (300 ml) a dováža sa lieh s draselným mydlom. Po uzavretí sa pretrepe.

Uchovávanie:

► Prípravok je použiteľný pri izbovej teplote (15 – 25 °C) po dobu 1 mesiaca. Označuje sa doplnujúcou signatúrou „PRED POUŽITÍM PRETREPÁŤ!“

Dispenzácia:

► Šampón sa jemne vmasíruje a nechá sa pôsobiť 1 – 2 minúty. Potom sa dôkladne opláchne vlažnou vodou. Optimálne sa aplikuje každý druhý deň.